

VÀI SUY NGHĨ TỪ MỘT SỰ KIỆN LIÊN QUAN ĐẾN HOẠT ĐỘNG CÔNG NHẬN

LÊ THU

Thời gian qua, trong lĩnh vực công nhận chất lượng đã xảy ra một số vấn đề liên quan đến tính pháp lý trong hoạt động của một tổ chức công nhận, làm cho các nhà quản lý, các bên liên quan, và thậm chí các tổ chức quốc tế bối rối trong việc đưa ra các quyết định.

Câu chuyện xoay quanh một tổ chức công nhận tư nhân tiến hành hoạt động công nhận, sau khi có phản ánh của các tổ chức liên quan đã bị cơ quan chức năng thanh tra và ra quyết định xử phạt vi phạm hành chính do không tuân thủ theo một số quy định của pháp luật. Tuy vậy, sự việc không chỉ đơn giản dừng lại ở đó. Đơn vị bị xử phạt vi phạm đã làm đơn đến cơ quan chức năng khác và nhận được câu trả lời là, việc xử phạt vi phạm hành chính trong trường hợp này là chưa đủ cơ sở về mặt pháp lý. Sau đó, đơn vị bị xử phạt còn gửi đơn thư đến nhiều cơ quan báo chí, thậm chí cả lãnh đạo Bộ liên quan để trình bày sự việc. Câu chuyện còn liên quan đến các tổ chức quốc tế do đơn vị công nhận này nộp đơn xin gia nhập là thành viên. Do nhận được các thông tin trái chiều liên quan đến sự việc trên, nên tổ chức quốc tế đó gặp khó khăn trong việc đưa ra các quyết định.

Bài viết muốn cung cấp cho bạn đọc thực chất của câu chuyện là gì và đưa ra một số lý giải của tác giả liên quan đến vấn đề trên.

Với
nhiều năm kinh
nghiệm trong lĩnh vực
đánh giá sự phù hợp trong
đó có hoạt động công nhận -
một lĩnh vực mang tính đặc thù
- tác giả đã đưa ra quan điểm
của mình về một sự kiện liên
quan đến hoạt động công
nhận xảy ra trong thời
gian gần đây.

Câu chuyện nhìn dưới góc độ các văn bản pháp lý liên quan

Hoạt động công nhận ở Việt Nam dưới góc độ pháp lý được điều chỉnh bởi các văn bản quy phạm pháp luật sau: Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật (Điều 54), Nghị định số 127/2007/NĐ-CP ngày 1.8.2007, Thông tư số 21/2010/TT-BKHCN ngày 29.11.2010 và Quyết định số 26/2007/QĐ-BKHCN ngày 31.10.2007. Xin lưu ý là các văn bản nêu trên (Nghị định số 127, Thông tư số 21 và Quyết định số 26) là các văn bản hướng dẫn thi hành các quy định của Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật liên quan đến tổ chức công nhận là ai

(loại hình doanh nghiệp)? Điều kiện hoạt động của tổ chức công nhận là gì? Cơ quan quản lý hoạt động công nhận là ai?.

Tuy vậy cũng liên quan đến hoạt động công nhận, trong Quyết định số 97/2009/QĐ-TTg ngày 24.7.2009 có nêu danh mục lĩnh vực cá nhân được thành lập tổ chức khoa học và công nghệ, trong đó có hoạt động công nhận. Một điều lưu ý là Quyết định số 97 là văn bản nằm trong hệ thống văn bản nhằm cụ thể hóa Luật Khoa học và Công nghệ.

Câu chuyện tranh cãi bắt đầu từ đây. Cơ quan chức năng khi xem xét thanh tra tổ chức tư nhân nọ dựa hoàn toàn trên cơ sở pháp lý đầy đủ

Kiểm định và hiệu chuẩn thiết bị tại Quacontrol (Tập đoàn Than và Khoáng sản Việt Nam)

từ Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật, trong đó đã nêu rõ: tổ chức công nhận phải là đơn vị sự nghiệp khoa học và phải được đăng ký với cơ quan chuyên ngành thì mới đủ điều kiện hoạt động. Nói một cách khác, đây là lĩnh vực hoạt động kinh doanh có điều kiện.

Tuy vậy, tổ chức tư nhân nọ viện dẫn câu chuyện lên Cục kiểm tra văn bản pháp luật của một Bộ chuyên ngành trong lĩnh vực tư pháp để hỏi ý kiến về kết luận xử phạt vi phạm hành chính có đúng không. Mặc dù câu hỏi này nằm ngoài phạm vi, nhiệm vụ và quyền hạn để trả lời nhưng Cục nọ vẫn khuyến cáo kết luận thanh tra của cơ quan chuyên ngành là chưa đủ cơ sở pháp lý, với lập luận doanh nghiệp được thực hiện những điều mà pháp luật không cấm, trong đó nhấn mạnh tổ chức công nhận này nằm trong phạm trù của tổ chức công nhận tư nhân nên không bị điều chỉnh bởi Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật. Nói một cách khác, Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn kỹ thuật chỉ dành để điều chỉnh tổ chức công nhận là đơn vị sự nghiệp khoa học và không điều chỉnh tổ chức công nhận tư nhân.

Thực chất của vấn đề

Câu hỏi đặt ra là, như vậy ai đúng, ai sai và tổ chức tư nhân nọ có bị oan sai không? Có mấy vấn đề được đặt ra trong diễn biến vụ việc này.

Thứ nhất, việc xác định tổ chức công nhận hoạt động tại Việt Nam phải chịu sự điều chỉnh (tuân thủ) của Luật Tiêu chuẩn và quy chuẩn

kỹ thuật và các văn bản dưới Luật có liên quan là hoàn toàn rõ ràng và nhất quán. Trước khi có Quyết định số 97, hoàn toàn không có một tranh cãi nào về việc này và hoạt động công nhận được điều chỉnh hoàn toàn theo các văn bản đã nêu. Các văn bản từ trên xuống dưới thể hiện sự nhất quán trong việc diễn giải Luật, phục vụ cho việc áp dụng Luật cho một đối tượng cụ thể là hoạt động công nhận.

Quyết định số 97 là một văn bản pháp lý duy nhất đề cập đến hoạt động công nhận trong hệ thống văn bản thuộc hệ thống Luật Khoa học và Công nghệ. Nói một cách khác, việc điều chỉnh trong hệ thống văn bản này liên quan đến phần hoạt động công nhận chỉ xuất hiện trong Quyết định số 97 và không được đề cập trong Luật Khoa học và Công nghệ và nghị định, thông tư, quyết định khác.

Xin được nói thêm rằng, đơn vị công nhận là đối tượng bị xử phạt trong vụ việc này đã không đáp ứng theo yêu cầu của Luật Tiêu chuẩn và Quy chuẩn kỹ thuật và các văn bản dưới Luật liên quan như: không phải đơn vị sự nghiệp và không đăng ký theo quy định. Mặt khác, nếu chiếu theo quy định trong Quyết định số 97 thì đơn vị này cũng không đáp ứng đầy đủ. Phạm vi điều chỉnh của Luật Khoa học và Công nghệ và Quyết định số 97 là cho các doanh nghiệp khoa học và công nghệ, trong khi đơn vị công nhận trên là công ty cổ phần - không phải là doanh nghiệp khoa học và công nghệ và cũng chưa từng đăng ký là doanh nghiệp khoa học và công nghệ.

Với một thực tế như vậy, đơn vị công nhận tư nhân này thay vì xem xét lại cơ sở pháp lý cho hoạt động của mình lại mất thì giờ gửi đơn thư đi nhiều cấp, báo chí và vô hình trung tự làm xấu hình ảnh của mình.

Một vài suy nghĩ

Từ sự việc trên, cũng cần nhìn nhận một thực tế là, sở dĩ có vụ việc đáng tiếc trên, ngoài vấn đề về tính minh bạch, tính nguyên tắc và trách nhiệm của bản thân doanh nghiệp thì cũng có lý do về tính thiếu nhất quán và rõ ràng của một số quy định trong một số văn bản pháp lý liên quan, thể hiện ở chỗ cùng một đối tượng điều chỉnh nhưng được đề cập trong các văn bản luật khác nhau. Về một phương diện nào đó, quy định điều chỉnh cho tổ chức công nhận trong trường hợp này cũng chưa thật nhất quán. Mặt khác, nếu một loại hình dịch vụ nào đó được quan niệm là dịch vụ có điều kiện thì đó là do đặc thù của loại dịch vụ đó (không phải đặc thù do ai hay đối tượng nào cung cấp dịch vụ). Do vậy, việc diễn giải của một cơ quan chức năng với hàm ý cùng một dịch vụ kỹ thuật sẽ có thể có những điều kiện yêu cầu kỹ thuật khác nhau phụ thuộc vào tính chất, hình thức, loại hình của đơn vị cung cấp dịch vụ cũng không thật sự thuyết phục. Giả thiết nếu loại hình cho tổ chức công nhận được mở rộng thì điều kiện phải tuân thủ thêm cho các tổ chức này vẫn phải giống nhau.

Để tránh những hiểu lầm (dù cố ý hay vô tình) của các cá nhân, doanh nghiệp trong việc áp dụng pháp luật thì điều cần thiết là phải xem xét lại các văn bản pháp quy liên quan đã nêu về hoạt động công nhận để đảm bảo tính nhất quán, minh bạch và dễ hiểu. Nếu làm được việc này sẽ là hướng đi đúng đắn trong việc đảm bảo trật tự trong hoạt động công nhận và tránh lãng phí nguồn lực của xã hội và doanh nghiệp.